

Р. СЛОВЦОВ

НЕРОНЪ

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Азъ познавамъ своята неопитностъ, слабостъ, невежество. Но, обкръженъ отъ мъдри съветници, азъ ще следвамъ най-благороднитѣ примѣри. Да не злоупотрѣбя съ вашето довѣрие и да се покажа достоенъ за васъ — това ще бждатъ моитѣ правила. Макаръ моята младостъ и да има опасни страни, то тя, на всѣки случай, ви гарантира, че азъ не ще издигна на високия постъ нито злобата, нито споменитѣ за обидитѣ, нито желанята за мѣсть.“ Така говорѣлъ въ своята „тронна речъ“ на сената Неронъ.

Новиятъ императоръ билъ тогава на 17 години, и самата речъ, пълна съ уважение къмъ правата на сената и съ добри намѣрения по отношение на народа, била написана отъ знаменития философъ — стоикъ Сенека, възпитателъ на императора. И действително, оказало се, че съ възцаряването на Нерона периода на кървавия деспотизъмъ се свършилъ. Първитѣ години отъ неговото царуване били години на сериозни вътрешни реформи и външни успѣхи. Разбира се, императорътъ — юноша не можелъ да ръководи работитѣ. Управлявала фактически неговата майка, властолюбивата и умна Агрипина съ своитѣ съветници — Сенека и префекта на преториянцитѣ Буръ. Агрипина представлявала партията на знатнитѣ, още запазваща остатъцитѣ на старитѣ римски добродетели.

Грѣшка е да си представляваме и самия Неронъ, като въплощение на нѣкакво абсолютно зло. Ненужно е да изпадаме и въ противоположна крайностъ и да прибѣгваме до парадоксална апология. Истината има много отъенъци, които сж трудно уловими, тъй като тѣ сж скрити задъ текста на историцитѣ, безъ съмнение тенденциозни. Но ако изучаваме живота на Нерона, като се стремимъ да намѣримъ повече човѣшко обяснение, ще трѣбва да дойдемъ до заключение, че безъ да се гледа на неговата подавяваща наследственостъ, той не е билъ лишенъ отъ нѣкои естествени добродетели. Неговото възпитание, методитѣ на неговитѣ учители, властолюбието на Агрипина, чувството за всемогъщество, направиха постепенно отъ него това, което той стана. Отъ всички жертви на своето властуване той бѣше най-известната.

По природа Неронъ бѣше актьоръ, а нѣма по-опасна черта за държавника или политика. Сенека скоро забелязалъ тая особеностъ на своя възпитаникъ и, за да го държи подъ свое влияние, давалъ му възможностъ да се „проявява“. Философътъ съчинявалъ речитѣ на своя

ученикът и той играелъ въ сената ролята на адвокатъ, защитникъ на пострадалиятъ отъ нещастие градове — гражданинъ, търсецъ великодушието и справедливостта на сената. Цѣли дни Неронъ посвещавалъ на разучване позитъ, жестоветъ, повишенията на гласа, и когато юношътъ, съ своето енергично и печално лице и тъмни очи, завършвалъ своята речъ, патрициитъ го обграждали и цѣлували крайчеца на тогата му. Наистина, тѣ се очудвали, че бждациятъ императоръ се увлича отъ изкуствата — живопись, скулптура, музика и не може самъ да съчини своята речъ. Надѣвали се, впрочемъ, че тия странни вкусове ще преминатъ. Но Неронъ си остана актьоръ до своята трагична смъртъ, и изкуството бѣше най-трайно отъ всичкитъ му увлѣчения.

Тронътъ може да удовлетвори най-неограниченото честолюбие. Но Неронъ получи трона по щастлива случайностъ и по пжтя на престѣпленieto. Той търсѣше славата и хорското преклонение не като императоръ, а като човѣкъ, за самия себе си, за своя артистиченъ талантъ. Можеме да се очудваме, че той е вѣрвалъ на аплодисментитъ на клакъоритъ — петъ хиляди клакъори изъ срѣдата на робитъ, каквито не е ималъ нито единъ артистъ въ свѣта. Но нима и обикновенитъ артисти, които плащатъ на своитъ клакъори по общедостѣпни такси, различаватъ доброволнитъ аплодисменти отъ купенитъ?! Неронъ, ако изключимъ отъ натурата му елементитъ на явно безумие, появили се презъ втората половина на неговия животъ, се намираше въ властта на човѣшкитъ слабости и пороци на своя вѣкъ, само че увеличени, понеже съзнаваше своята безнаказаностъ и всемогъщество. Струва ни се, че изключителни чудовища бѣха по-новитъ „Нероновци“ — Александъръ Боржиа, или неговия синъ. Съвременницитъ, които сж виждали около себе си много по-малки Боржиевци, и сж чувствали често въ себе си такива прояви, биха били къмъ него твърде снизходителни.

Когато по заповѣдь на Нерона, или въ всѣки случай, безъ неговия протестъ, билъ убитъ родния синъ на императора Клавдий (Неронъ билъ само осиновенъ отъ Клавдий) — Британикъ, който можелъ да се яви като орждие въ ржцетъ на Агрипина противъ Неронъ, общественото мнение видѣло въ това убийство законна самозащита. Най-виднитъ хора на това време, като Буръ и Сенека, даже получили своя дѣлъ отъ наследството на убития. Неронъ прочелъ въ сената една

похвала за убийтия, пълна съ лицемърие и т.н. Сената изслушалъ Неронъ и съ своето мълчание одобрилъ убийството.

Никакъвъ протестъ не извикало и другото, още по-ужасно престъпление на Неронъ — убийството на Агрипина.

То се явява, като завършекъ на борбата, която се водѣла за влияние надъ Нерона между дветѣ жени — неговата майка и любимката на императора, Попея Сабина, орждие на модернистката партия, въплочение на страшната развала въ римската цивилизация. Убийството било замислено и подготвено съ необикновенъ и съвършено спокоенъ цинизъмъ. Отначало мислили да пуснатъ въ ходъ обичайното въ Палатинския дворецъ оржие на разправа — отрова или кинжалъ. Но Агрипина се ползвала съ доста голѣмо уважение срѣдъ народа и убийството на майката можело да разклати престола. Участникътъ на заговора, началника на флотата, Анисий, предложилъ да удавятъ императрицата, но така, че нейната гибелъ да се покаже като съвсемъ случайно нещастие.

Въ разказа на Тацитъ за това покушение, има много неясностъ. Изглежда, Анисий е направилъ голѣмъ пробивъ въ една отъ галеритѣ, съ която е трѣбвало да пжтува Агрипина и при първото по-силно вълнение, пробивътъ е трѣбвало да бжде отпушенъ и нахлулата вода да потопи Агрипина. Неронъ одобрилъ тоя планъ и поканилъ своята майка при себе си въ Бай, до Неаполъ. За Агрипина, която Неронъ отстранилъ отъ Римъ наскоро, тази покана значела примирение съ сина ѝ.

Срещата била доста сърдечна и до вечерята, последната вечеря на майка и синъ, Неронъ изпълнилъ най-добре своята роля — ролята на нѣженъ синъ — и я игралъ — кой знае — може би и искрено. Неговата воля била тогава изцѣло подъ властта на Попея Сабина.

Била — разказва Тацитъ — тиха лунна ноцъ. Вечерята на галерата се свършила. Неронъ и приближенитѣ му отплували на брѣга, а императрицата влѣзла въ каютата, приготвена за нея на носа на кораба, и преди да заспи разговаряла съ своята прислужничка и адютанта. Галерата бавно се движела по морето. Изведнѣжъ се раздалъ страшенъ трѣсъкъ, тежкиятъ таванъ се срутилъ, адютанта падналъ съ разбитъ черепъ, прислужничката избѣгала, а Агрипина била само леко ранена въ рамото. Тя сжщо успѣла да избѣга на палубата и се скрила задъ една купчина вжжета. Отъ тука, тя видѣла какъ гребцитѣ

наклоняват галерата на страни, разбрала въ какво се състои работата, хвърлила се отъ борда и съ плаване успѣла да достигне брѣга.

А въ императорската вила Неронъ очаквалъ вестъта за успѣха на пѣкления планъ. Но вмѣсто известителътъ, съ галерата пристигналъ единъ робъ, задъхващъ се отъ бързане — посланикъ на Агрипина. Императрицата била спасена въ морето отъ рибари, тя е невредима и моли императора да се не тревожи и да не идва при нея: — тя почива.

Това означавало — така поне тълкува поведението на Агрипина известниятъ историкъ на Римъ, Гулиелмо Фереро — отказъ на императрицата отъ всички свои честолюбиви планове, признание за победена. Но нито Неронъ, нито Сенека и Буръ, къмъ които се обърналъ императора, не разбрали това.

— Можеме ли да заповѣдаме на войниците да я убиятъ? — попитали Сенека и Буръ.

— Тѣ нѣма да послушатъ, — отговорилъ префекта. — Тѣ обичатъ императора, но още повече почитатъ паметъта на Германика, и никой отъ тѣхъ не ще дигне ржка на неговата дъщеря.

Тоя помълчалъ малко и казалъ:

— Анисий започна, нека той и свърши.

Следъ нѣколко часа на вратата на малкия домъ, кждето се укривала Агрипина, се почукало. Когато на прага се появилъ Анисий и неговитѣ моряци, тя спокойно попитала:

— Вие дойдохте да ме убиеете?

Единъ морякъ я ударилъ съ палка по главата. Тя се залюлѣла и, като разкъсала туника си, показала на убийцитѣ своя коремъ:

— Удряйте тука! Тукъ азъ носѣхъ Неронъ.

Анисий вкаралъ своя ножъ до самата дрѣжка.

Следъ убийството на Агрипина, започналъ оня страшенъ периодъ отъ царуването на Нерона, въ връзка съ който най-много се споменува неговото име. Съ убийството на майка си Неронъ престѣпилъ тая граница на злото, кждето го очаквало неизбѣжно отмъщение. Отъ своя неаполски дворецъ Неронъ пращалъ въ Римъ заповѣди за амнистия и милость. Но фуриитѣ не приемали жертвитѣ и 22 годишниятъ императоръ се превърналъ на истински старикъ. После дошелъ реда на безумието, садистическата жестокость, наследена отъ баща му.

Можемъ да махнеме отъ кървавата равностмѣтка на Нерона много легенди и преувеличения. Всичко това е почти невѣроятно за единъ човѣкъ. Наистина, отъ негово име действували и други, тъй като презъ всичкото време около него се водила борба за влияние, разчиствали се лични смѣтки, осъществявали се користни планове. Попея продължавала да бжде злия гений на Неронъ и, подъ нейно влияние, той заповѣдалъ да убиятъ жена му, скромната Октавия, като ѝ приписвалъ невѣроятни престѣпления. Това е било първото престѣпление на Нерона, което възмутило народа, тѣзи плебеи, които приеха спокойно дори матереубийството. Попея получила титлата Августа, давана само на императрици, и родила на Неронъ, за негова голѣма радостъ, дъщеря, която умрѣла, въпрочемъ, следъ нѣколко дена. Тоя ударъ окончателно побъркалъ императора.

За да забрави всичко, той отпътувалъ въ Гърция, като искалъ тукъ, въ страната на Аполона, да покаже своето изкуство на актьоръ. Следъ Гърция трѣбвало да посети изтока, но той се върналъ въ Римъ, безъ да довърши своята обиколка. Своето възвръщение, той отпразнувалъ съ оргия, каквато по безсрамието си, още не били виждали никои римски граждани. Тя завършила съ бракъ между императора и единъ красивъ актьоръ.

А следъ нѣколко дена Римъ горѣлъ като огроменъ костеръ. Неронъ е непричастенъ въ тоя пожаръ — той не подпалилъ своята столица, за да се любува на пожара ѝ. Тогавашнитѣ градуве горѣли често, но тоя пожаръ изведнѣжъ станалъ истинска катастрофа за Римъ. Той се свършилъ едва на седмия денъ и веднага императора разпоредилъ да се даде голѣма помощъ на пострадалитѣ — изгорѣлъ почти цѣлия градъ. После се започнало трескаво възстановяване на Римъ, по новъ грандиозенъ планъ, кждето манията за величието на императора се преплитала съ „разумния урбанизъмъ“. Този планъ на новия Римъ потвърждавалъ слуха, че Неронъ запалилъ града, за да го построи по своему. Виновницитѣ на тия слухове, той считалъ своитѣ най-важни врагове — християнитѣ, и на 15 августъ 64 г. на арената на римския циркъ, запалили живи факели, и при тѣхната свѣтлина, посрѣдъ ужасния димъ и смрадъ на изгарящитѣ човѣшки тѣла, на арената се появилъ самъ Неронъ, препускащъ на своята позлатена колесница, теглена отъ четири коня.

Още четири години продължавала властта на Неронъ — въ конвулсии на убийства, жестокости и развратъ. Най-после дошла смъртта въ колибата, където се скрилъ императора, следъ бѣгството си отъ Римъ, поради възмущението на преторианцитѣ. И последнитѣ негови думи, преди Епафродитѣ, неговия вѣренъ секретарь, да прободетъ съ кинжалъ гърдитѣ на императора, за да не падне живъ въ ржцетѣ на настагащата го тълпа, били:

— Какъвъ великъ артистъ умира!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.